

cipiantur. Primum, ut professio non fiat ante decimum sextum annum ætatis impletum. Secundum, ut præcedat integer annus probationis. Hinc ergo intelligitur, hunc annum debere esse non solum in ætate pubere, juxta antiquos canones, sed etiam post decimum quintum annum ætatis expletum; nam probatio debet proxime præcedere professionem, seu professio immediate subsequi, ut ex c. 16 ejusdem Concilii sumitur, et infra dicitur. Unde etiam aliqui Doctores advertunt, ubi professio usque ad decimum octavum ætatis annum danda non est, juxta c. *Quia in insulis*, de Regular., vel juxta particularia statuta alicujus religionis, annum probationis futurum esse in decimo septimo ætatis; ita Angelus, verb. *Novitius*, num. 7; Sylvest., *Religio*, 5, q. 3, et *Religio*, 2, q. 10. Cum ergo Concilium ait, *post susceptum habitum*, si absolute loquamur, videtur habere conditionem subintellectam, scilicet, in ætate legitima; quæ autem sit hæc legitima ætas, Concilium non explicat, quia de hoc non agebat; obiter tamen insinuare videtur, debere esse annum immediate ante professionem, nam probatio conjuncta et continua cum professione debet fieri.

8. *Secunda et communis sententia.* — *Declaratio Congregationis Cardinalium.* — Nihilominus annum probationis posse inchoari ante decimum quintum, et consequenter expleri ante decimum sextum, sentiunt communiter Doctores, qui post Tridentinum de hac re scripserunt; ita Navar., lib. 3 Consil., tit. de Regular., consil. 30, n. 1, in prima editione; Sorbus, in Privileg. mendic., verbo *Novitius*, notabili 4; Azor, tom. 1, lib. 12 Institut. moral., c. 4, q. 9; Henriquez, l. 13 de Excommunic., c. 40, n. 2; Lessius, lib. 2, c. 41, dubit. 7, n. 58; Sa, verbo *Religio*, n. 3; Sanchez, l. 7 de Matrim., disp. 37, n. 49; Miranda, in Manuali præl., tom. 1, q. 22, art. 3, prima concl., ad finem. Nam imprimis posse annum probationis inchoari ante decimum quintum expletum, dummodo incipiat post annos pubertatis, seu decimum quartum, probatur, quia jure antiquo poterat annus probationis inchoari ante decimum quintum annum; Concilium autem nihil circa hoc innovavit; nec item est opus ut statim expleto anno decimo sexto, novitius ad professionem admittatur, nam, licet Concilium, cap. 16, disponat, *ut finito tempore novitatus, superiores, novitios, quos habiles invenerint, ad professionem admittant, aut e monasterio ejiciant*, id tamen

intelligendum est, nisi aliquid obstet, et qui probantur, habiles tunc inveniantur, vel inhabiles e contra judicentur. Nam si vel annus decimus sextus, ab ipso Concilio omnino requisitus, non sit completus, vel alia justa et rationabilis causa occurrat professionem differendi, qualis esset, verbi gratia, si novitius morbo aliquo laboret, vel si in probatione sufficienter non satisfecerit, vel aliquid obstiterit ad rectam suorum bonorum dispositionem, quod post aliquod tempus elapsum non impediat, licite potest professio differri, et in hoc convenient non solum citati Doctores, sed etiam Congregatio Cardinalium, ad quam decretorum Concilii declaratio spectat, quæ ad illa verba Concilii, c. 16, sess. 25: *Finito autem tempore novitatus, superiores, novitios*, ita declaravit: *Hæc verba respiciunt tantum ad habiles, et ita ex licentia Sanctissimi Domini nostri, explicante hunc textum Illustrissimo Cardinali Clarevallensi, censuit congregatio dictum tempus novitatus esse arbitrarium.*

9. *Resolutio ultimi dubii.* — Ultimo expediendum est aliud dubium, quod ultimo loco ponebatur, de susceptione habitus in propria domo. Nam imprimis manifestum est Concilium loqui de susceptione habitus collati ab ipsa religione; nam si quis propria voluntate seu auctoritate induat illum, illa susceptio habitus nihil ad probationem vel religionem confert, ut notant Sylvest. et Angel. supra, argum. Clement. *Eos*, de Regularibus. Ratio autem, quæ ex supradictis sumitur, est manifesta, quia novitatus et religionem et novitium respicit, et ideo ex consensu utriusque partis debet inchoari. Neque oportuit in Concilio hoc amplius explicari, quia satis per se notum erat, maxime cum dixerimus, per habitus susceptionem descripsisse Concilium primam receptionem in religione. An vero gestatio habitus novitii debeat esse intra claustrum, quod in dicta objectione etiam tangitur, non pertinet ad præsens, sed ad sequens punctum. Nam, licet supponeremus vivere intra claustrum esse necessarium ad debitum probationis modum, hoc nihil obstaret quominus receptio vel collatio habitus posset fieri extra claustrum, et, si oportuerit, in privata domo. Sive enim hoc licite, sive illicite fiat, non erit contra substantiam probationis, neque obstabit quominus inde incipiat novitatus, dummodo statim probatio in loco debito, et modo ac tempore necessario subsequatur.

CAPUT XIV.

QUENAM SINT DE SUBSTANTIA SEU NECESSITATE PROBATIONIS VEL NOVITIATUS.

1. *Secundum dubium circa verba Concilii.*

— Secundo loco exigit Concilium ut professionem emissurus, per annum *in probatione steterit*. Et hanc conditionem ut necessariam ad valorem professionis ponit. Explicandum ergo necessario est, quid sit in probatione stare. Ut autem intelligatur ratio dubitandi, supponamus in religione qualibet esse definitum modum seu ritum probandi novitios sub certo habitu, in tali loco, et habitatione separata, sub proprio magistro, et sub tali disciplina, et exercitio talium actionum. Inquirimus ergo an sit de substantia probationis, et ut impleatur verbum illud a Concilio positum, *in probatione steterit*, ut novitius per integrum annum hæc omnia servet. Et ratio dubitandi est, quia non est major ratio de una circumstantia ex dictis, quam de aliis; ergo vel omnes sunt de substantia novitatus, vel nulla; dicere autem omnes esse de substantia, scrupulosum valde, ac plane incredibile est; quis enim dicat non egisse integrum probationis annum, qualem Concilium requirit, eum, qui vel in domo novitiorum non habitavit, sed in alia cella; vel novitiorum ministeria non exereuit, etc. E converso etiam dicere, nullam talium circumstantiarum esse de substantia, involvit repugnantiam, alias posset quis esse novitius, et nihil eorum habere, quæ novitii sunt propria, quia, ablatis omnibus quæ non sunt de substantia novitatus, poterit novitatus manere.

2. *Anotatio pro resolutione dubii propositi.* — In hac re dicendum necessario est, aliquid esse de substantia novitatus, quo ablato non poterit quis vere dici esse in probatione, ut ratio facta convincit, quæ etiam cogit ut dicamus, non omnia illa simul sumpta, quæ in novitiatu concurrere solent et debent, esse de substantia novitatus. Adde insuper, quamlibet earum circumstantiarum, sine qua probatio hæc potest esse sufficiens, ut probatio sit valida, simpliciter non esse de substantia novitatus, sive determinate sumatur, sive disjunctim, sive confuse, ut sic dicam, quia illud dicitur esse in his rebus moralibus de substantia, sine quo res esse non potest. Dico autem, *nec determinate, nec confuse*, quia posset quis cogitare, esto non sit de substantia

novitatus habitare inter novitios, vel tales actus illorum exercere, vel tale signum novitatus deferre, vel aliquid simile determinate, nihilominus de substantia illius esse confuse et indefinite aliquid horum, vel omnia simul facere. Hoc autem non ita est, tum quia substantia uniuscujusque rei pro sua capacitate et natura debet esse determinata; tum etiam quia multæ ex illis circumstantiis tales sunt, ut per se sumptæ non sufficiant ad novitatum constituendum sine quibusdam aliis; aliæ vero sunt quæ sufficiunt sine reliquis; oportet ergo utrasque designare, et in hoc consistit punctum hujus difficultatis, quæ mihi eo obscurior visa est, quo non invenio illam in terminis tractatam, quod in re morali non parum difficultatem auget.

3. *Distinctio præmittenda.* — Ut autem, prout mihi occurrit, difficultatem explicem, distinguo ulterius inter statum probationis, ut sic dicam, et actualem probationem. Hæc enim duo et secundum se facile distingui possunt, et ad rem præsentem maxime necessarium est, quia de substantia novitatus est status probationis; actualis autem probatio, vel nulla, vel parva, ut ostendam. Dicitur ergo esse in statu probationis, qui ad hoc alicubi existit, ut probet et probetur, estque idoneus et expeditus ad hunc finem; actualiter autem probatur per actiones vel passionem, per quas experimentum de persona sumitur.

4. *Assertio prima.* — Dico ergo imprimis, statum probationis seu novitatus substantialiter includere aliquid negativum, et aliquid positivum. Negativum est, quod aliquis non fecerit professionem per vota, et traditionem acceptatam in tali religione. Hoc manifestum est tum ex verbis Concilii, quod vult ut totus probationis annus professionem antecedit; tum etiam ratione physica pro capacitate materiæ, quia statim ac res pervenit ad terminum, desinit esse in via, præsertim in successivis. Unde sicut de necessitate motus est non pervenisse ad terminum, ita de substantia novitatus non emisit professionem; comparato enim fine desinit inquisitio, et formato judicio cessat consultatio; probatio autem ordinatur ad professionem ut ad finem, et est veluti inquisitio ad judicandum de futura professione; ergo statui probationis directe repugnat, professionem esse factam. Et ideo vel talis professio nulla est, ut nunc post Concilium Tridentinum, vel quando erat valida, interveniente renuntiatione, eo ipso cessabat probationis status.

5. *Corollarium primum.* — Hoc autem adeo verum est (estque valde notandum), ut non solum professio reipsa valida, sed etiam existimata valida, sit contra substantiam novitatus, seu status probationis. Itaque, si quis exterius professionem emittat, revera existimans valide profiteri, eo ipso desinit esse in statu probationis, quamvis professio nulla sit, et quamdiu in ea fide manet, tamdiu probationis status esse non potest. Ratio est, quia probatio supponit libertatem assumendi vel relinquendi statum, cujus gratia fit probatio; nam ad hoc ordinatur ut qui probatur, experimento discat an sibi expediat talis status; ergo probationi ut sic repugnat professionis vinculum, non solum reipsa vere contractum, sed etiam existimatio ejus; qui enim existimat se esse tali vinculo ligatum, jam non est in religione, ut probet illam, sed ex necessitate, ut debitum suum impleat. Dices: esto non sit ex intentione et voluntate probandi, tamen reipsa probat et experitur asperitatem religionis, quod satis esse videtur ad finem hujus probationis. Respondetur revera formaliter ac proprie non esse in novitiatu ac probatione, ut Concilium requirit, quod satis patet ex modo loquendi, et communi consuetudine omnium religionum; nam qui existimatur professus, eo ipso ut professus tractatur et tractari debet, et ideo pro tunc nec probari dici potest, nec esse in statu de se apto, ut probetur. Et morale etiam est, ut unusquisque alia animadversione et circumspectione operetur, et observet res omnes religionis, quando ibi existit animo probandi, vel quando existit ut habens jam illum statum firmum et immutabilem.

6. *Corollarium secundum.* — Unde etiam ulterius elicio, non solum impedire hunc statum probationis existimationem professionis ex parte ipsius religiosi, sed etiam ex parte religionis; quia hæc probatio reciproca est, ut jura docent, ordinatur enim non solum ut novitius experiat religionis modum et asperitatem, sed etiam ipsa religio probet an persona novitii idonea sit ad religionem; ergo si ab ipsa religione jam professus existimatur, eo ipso desinit esse in statu, in quo possit ab ipsa probari. Hæc igitur est prima conditio necessaria ad statum probationis, scilicet, ut qui probatur, nec professus sit, neque sub existimatione professi in monasterio existat vel teneatur; et ideo vocamus conditionem hanc privativam. Necessarium autem est ut habeat conjunctam cognitionem

libertatis, quam novitius habet ad assumendam vel relinquendam religionem, et consequenter ut tam ex parte novitii, quam religionis sit mere spontanea, et non ex obligatione aut cogitatione obligationis status jam permanentis.

7. *Pars secunda.* — Præter hoc vero dicimus requiri aliquid positivum, quod exterius fiat, et moraliter duret inter novitium et religionem. Declaratur primo generatim, quia novitius, quamdiu talis est, et vere existimatur, aliquam habitudinem et unionem habet cum religione, quam non habebat quando novitius non erat, neque habent alii, qui religionem nullo modo ingressi sunt, ut in ea probentur. Hæc autem unio, et habitudo contrahi non potest sine aliquo positivo actu humano; nam prior illa negatio cum cognitione ejus, prout explicata est, non sufficit, nam illa communis est omnibus qui in religione nullo modo existunt, neque probantur; ergo præter illam necessarium est aliquid positivum. Secundo, in particulari declaratur, quia ad hunc statum probationis necessarius est primus ingressus religionis supra explicatus, quia per illum acquiritur dicta unio, seu habitudo cum religione; ingressus autem ille fieri non potest sine aliqua exteriori oblatione, et quasi traditione ex parte novitii, et acceptance ex parte religionis ad prædictum finem sumendi experimentum; ergo hujusmodi actio, seu datio, et receptio, et omnia signa sensibilia, quæ ad illam necessaria fuerint, sunt de substantia talis status; et quia collatio et receptio habitus regularis inter illa signa moraliter reputatur modo superius explicato, ideo cum eadem proportionem erit de substantia hujus status. Ex illa vero receptione acquiritur religioni jus aliquod imperandi, et imponendi homini sic recepto ea onera, quæ juxta modum religionis ad eam probationem et experientiam faciendam fuerint accommodata. Et e contrario ex parte novitii oritur aliqualis obligatio parendi, ita ut cogi possit, nec valeat ipse jure resistere, nisi statum inchoatum omnino deserat. Et hac ratione dicitur prima receptio moraliter permanere, quamdiu non retractatur. Ut autem non retractetur, non videtur per se necessarium aliquod novum signum externum positivum exhibere, sed satis erit non exhibere signum novum contrariæ voluntatis, seu retractationis, vel, quod perinde est, non revocare vel auferre signa prioris ingressus et receptionis, quando eorum duratio et conservatio moraliter necessaria est, ut talis status

duret. Ratio omnium solum est, quia cum hic aliqualis status non consistat in voto, vel promissione, neque in firma et immutabili obligatione, solum potest consistere in significatione permanente prioris voluntatis cum aliquo jure, et obligatione ad exercendam, et sustinendam probationem; ad hoc autem, et necessarium est, et sufficit id, quod explicuimus, ut per se satis constat; ergo.

8. *Assertio secunda.* — Dico secundo: nulla actualis probatio est de substantia anni probationis præter voluntariam permanentiam in prædicto statu cum sufficienti exteriori significatione ejus, prout explicatum est. Probat primo, quia finis legis, seu præcepti, non est de substantia legis, et finis alicujus status, verbi gratia, matrimonii, qui est filios procreare, non est de substantia ejus; sic ergo in præsentibus, quamvis actualis probatio et experimentum mutuum sit finis anni probationis, et illius quasi status, nihilominus non erit de substantia ejus. Secundo declaratur, quia si novitius perseverat in statu probationis, quamvis fortasse a religione vel prælato ejus non probetur, ipse ex se expositus est ut probetur, et per illum non stat quominus probetur; ergo non debet illi nocere, neque impedimento esse ad professionem valide suo tempore faciendam; et hoc sensu dicimus actualem probationem non esse de substantia novitatus, etiamsi fortasse possit esse in præcepto respectu prælati, qui male faciet dissimulando, et connivendo, ut statim amplius explicabitur. Quod si fortasse novitius ipse resistat huic actuali probationi, non quidem retrocedendo omnino, sed impatienter eam ferendo, et detrimentum potius, quam fructum ex ea capiendo, per hoc ipsum sufficienter probatur; satis enim per hoc cognosci potest, illum non esse aptum ad religionem; et nihilominus si, hoc non obstante, a religione retineatur, et ad professionem tandem admittatur, professio est omnino valida, et annus probationis sufficiens; ergo actualis probatio per actus positivos, ut sic dicam, non est de substantia novitatus. Simileque argumentum sumi potest ex parte ipsius novitii; nam, licet ipse voluntarie fugiat experiri asperitatem religionis, quantum potest, retento statu, imo, licet experimento aliquo cognoscat se esse moraliter ineptum ad talem religionem, vel impotentem ad sustinendos labores ejus, si tamen in statu perseveret, ac tandem profiteatur, sufficit ad valorem actus; ergo signum est actualem probationem non esse de sub-

stantia, jusque ac Concilium solum voluisse, ut tam religio quam persona habeant potestatem et tempus sufficiens, et statum aptum ad experimentum utrinque sumendum. Quod si in illo sumendo negligentibus fuerint, sibi impudent; non enim debuit valor professionis ex tot particularibus circumstantiis dependere. Nam si contrarium experimentum, ex probatione resultans, non impedit valorem probationis imprudenter factæ et receptæ, cur impedit defectus experimenti ex negligentia, vel alia causa proveniens? Tertio, hoc probari potest ratione dubitandi in principio posita, quæ magis urgebitur ad particularia descendendo.

9. *Dubitatio, an deferre habitum novitiorum sit de substantia novitatus.* — Primo ergo ex dictis expeditur quæstio, an deferre habitum novitiorum sit de substantia novitatus, seu anni probationis. Partem enim affirmantem videtur docere Jacobus de Graffis in Decisionibus aur., lib. 3, c. 5, n. 15, ubi dicit, qui non detulit habitum novitiorum per integrum annum continuum, non facere postea validam professionem. Tribui etiam solet hæc opinio Navarro, in variis Consiliis sub titulo de Regular. Sed in nullo eorum de hac circumstantia in speciali loquitur, sed solum de anno integro et continuo probationis, ut infra videbimus. Probari autem potest hæc opinio, quia, sicut induere habitum novitiorum est de substantia initii novitatus, ita continuatio sub eodem habitu erit de substantia anni probationis.

10. *Pars negativa est certa.* — Nihilominus non censeo habitum novitiorum, etiam ubi distinctus est ab habitu professorum, esse de substantia probationis, seu novitatus, ita ut necessarium sit illum deferre, ut quis dicatur in probatione stare, quod Concilium requirit. Hæc assertio non videtur mihi habuisse dubium ante decretum Concilii Tridentini, quia nullum est jus (de communi loquor) quod talem conditionem requirat. Et Doctores, qui inquirunt an deferre habitum sit de necessitate novitatus, non tractant de habitu novitiorum, sed de habitu religionis, seu regulari, quem conferunt cum proprio habitu seculari, vel ad summum cum habitu alterius religionis: nunquam tamen quoad hoc distinguunt inter habitum ejusdem religionis novitiorum vel professorum, et ad summum dicunt habitum regularem ejusdem religionis esse necessarium. Post Concilium autem nihil circa hoc innovatum est, nam ipsum etiam ab habitu

novitiorum abstinuit, et simpliciter dixit: *Neque in minori tempore, quam per annum post susceptum habitum.* Si autem Concilium voluisset in hoc aliquid peculiare addere præter jus commune, debuisset illud in specie proponere ac declarare, cum res sit valde gravis, et pertinens ad legem irritantem gravissimum professionis actum, aliter factum. Accedit, quod c. 19 silentium imponit omnibus qui, post quinquennium a professione facta, contra valorem ejus litem movere voluerint; supponit ergo professionem expressam, quando contingit nullam fuisse, posse ratificari, deferendo habitum professorum, alias non potuisset juste silentium illud imponere; ergo etiam supponit non esse de substantia probationis deferre habitum professorum, quia, ut infra ostendemus, licet professio expressa nulla possit per tacitam ratificari, etiam post Concilium Tridentinum, nunquam tamen sine integro anno probationis; ergo quando aliqua pars illius anni defuit sub habitu novitiorum, poterit suppleri sub habitu professorum, si alia necessaria concurrant.

11. *Confirmatur exemplo.* — Ut autem ratione etiam hoc ostendamus, exemplo prius rem declaremus. Recipiatur ergo in aliqua religione vir gravis sub habitu novitiorum, et post duos vel tres menses, honoris causa, vel alia ratione simili, decoretur habitu professorum, ita tamen ut neque ipse novitius propterea existimet se jam esse professum aut ligatum, neque etiam religio eo animo talem habitum conferat; si ergo talis novitius in eo habitu usque ad completum annum perseveret, et tandem professionem emittat, interrogo an illa professio valida sit, necne. Profecto negare illam esse validam improbable est, quia nullum habet impedimentum irritans vel ex jure antiquo, ut per se notum est, vel ex Concilio Tridentino; nam ille vere fecit professionem, postquam per integrum annum post susceptum habitum in probatione stetit. Dicere enim, quod stare in probatione essentialiter includit portare habitum novitiorum, nullo jure probatur, neque ab ipsomet Concilio Tridentino insinuat, ut declaravi. Unde, quicumque in religione eum ejus habitu existit sub obedientia prælati ad eum finem, ut et ipse experiatur religionis vitam, et religio etiam ipsum agnoscat, vere et proprie dicitur stetit in probatione per annum, ut sumitur ex c. *ad Apostolicam*, de Regularibus, cum similibus, et in superioribus satis declaratum est, quæ omnia in illo casu concurrunt. Si au-

tem professio in eo casu valida fuit, aperte concluditur, deferre habitum novitiorum per annum, non esse de substantia annuæ probationis.

12. *Est sententia Navarri.* — *Respondetur ad argumenta contrariæ opinionis.* — Atque hæc resolutio sumitur ex Navarro, consil. 28, 44 et 89, de Regularibus, si attente legatur; cujus sententiam, et aliorum modernorum expendemus latius libro sequenti, agentes de professione tacita. Neque etiam Jacobus de Graffis, ut existimo, vim fecit in habitu novitiorum, sed pro habitu regulari sumpsit, et ex eo quod frequenter observatur, ita nominavit; inferius vero, n. 24, aperte dicit posse ratificari professionem, et suppleri defectum probationis integræ deferendo habitum professorum. Ad rationem autem in contrarium factam negatur assumptum. Nam, si quis in casu proposito reciperetur statim sub habitu professorum, non animo renuntiandi juri suo, aut faciendi professionem, sed solum ad probationem in eo habitu faciendam propter honorem, vel aliam humanam causam, illa etiam esset sufficiens receptio, et novitiatus inchoatio, ut eisdem rationibus facile probari potest, et ex dictis etiam in capite præcedenti est satis manifestum, neque in hac re novam difficultatem invenio. Magis posset ulterius dubitari, an continue et sine intermissione deferre habitum regularem, sit de substantia anni probationis. Sed hoc partim ex puncto sequenti, partim ex capite sequenti explicabitur.

13. *Dubitatio secunda, an commorari intra claustrum per annum probationis sit de ejus substantia.* — *Resolutio habens duas partes.* — Secundo, ex dicto principio expeditur aliud dubium, scilicet, an commorari intra claustrum per annum probationis, sit de substantia ejus. Multi enim auctores ita sentire videntur, Sylvester, verbo *Religio*, 5, q. 5; Angelus, verbo *Novitius*, n. 16; Navarri, consil. 9, de Regul., n. 2, et sæpe in aliis consiliis; imo inter declarationes Cardinalium ad dictum c. 15 Concilii Tridentini, expresse additur, quod probatio debet esse intra claustrum per annum continuum. Verumtamen hæc conditio materialiter sumpta, ut sic dicam, necessaria non est; formaliter autem intellecta, est vera et admittenda, quod iidem auctores sentiunt. Et explicatur in hunc modum a Panormitan., in c. *Cum illorum*, de Sent. excomm., dicente, ubicumque fuerit monachus, si sit sub obedientia Abbatis, semper fingi esse

in claustrum; sic ergo si esse in claustrum intelligatur vere et sine fictione, quod nos appellavimus esse materialiter, non est de substantia novitiatus, nullo enim jure hoc postulatur. Item quia si novitius a superiore suo mittatur alienubi, licet per multos menses ibi degat sub obedientia ejus, vere est in probatione, quæ enim major probatio quam obedire? aut quomodo potest quis jure dici probationem fugere, cum non deserat obedientiam et subordinationem ad prælatum suum? Hinc a congregatione Cardinalium merito responsum est, si novitia curandæ valetudinis causa de licentia superiorum monasterio exeat, et in domo parentum curetur, non propterea interrumpi novitiatum, sed eodem tempore posse professionem emittere, ac si e claustrum non exiisset. Hinc etiam Navarri, consil. 32, de Regularibus, recte respondit, si novitius de mandato prælati per magnam partem anni extra monasterium versetur, etiam in curia principis tractans negotium religionis, semper esse in probatione sine interruptione, et posse suo tempore professionem emittere, quia non est de ratione anni probationis manere semper intra septa monasterii, sed ad probationem sufficit manere sub obedientia sui superioris, ubicumque novitius fuerit; ubi ad hoc etiam allegat c. ult., Qui clerici vel vov. Ex quo potius colligitur, professionem fieri posse valide extra septa monasterii, imo etiam ab illo, qui in monasterio nunquam vixit; non constat autem quod in causa illius textus novitiatus præcesserit; tunc enim voluntarie eo fieri poterat professio, sine prævio novitiatu. Recte autem inde a fortiori colligitur, potuisse tunc etiam novitiatum fieri extra monasterium. Unde cum nullo noviori jure aliquid quoad hanc partem innovatum sit, recte infertur, etiam nunc non esse illam conditionem necessariam simpliciter, quod satis etiam consuetudo confirmat.

14. *Probatur secunda pars in sensu formali.* — At vero formaliter sumendo existentiam in claustrum, vel fictione juris, ut juristæ loquuntur, sic quidem de necessitate probationis est esse in claustrum, ita ut si quis illud deserat propria voluntate, et extra obedientiam prælati, eo ipso extra probationem fieri censeatur. Et hæc est sententia Angeli, Sylvestri, et Navarri supra, quod mihi videtur cum grano salis esse intelligendum, quia non videtur verisimile per omnem exitum extra septa monasterii, retento habitu, et cum animo redeundi, interrumpi novitiatum, etiamsi

fiat indebite, et sine licentia prælati, quia etiam hoc nullo jure cavetur. Item quia professus exiens illo modo non est apostata, etiamsi graviter peccet, quia non deserit religionem; ita ergo novitius tunc non deserit religionem, nec proprie ac vere retrocedit; manet ergo suo modo in religione, licet in ea leviter et inordinate se gerat; ergo in novitiatu et probatione manet, quia non habet in religione alium gradum, et quia propter unam culpam etiam gravem non statim interrumpitur probationis annus. Et confirmatur, quoniam alias si novitius de licentia prælati iret extra monasterium ad certum locum, ipse vero absque licentia ad alia loca transiret, eo ipso desereret novitiatum, et interrumpere annum probationis, quod est profecto valde rigorosum, et sine fundamento juris, vel efficacia rationis. Sequela autem patet, quia tunc etiam formaliter constitueretur extra claustrum, quia non esset in illis locis de licentia prælati. In his ergo casibus poterit quidem novitius digne puniri, vel etiam dimitti, si prælato visum fuerit; tamen donec dimittatur, non desinit esse in probatione propter solam hujusmodi culpam. Ut ergo dicatur novitius formaliter, seu omnino claustrum dimittere, necesse est ut recedat, vel alio divertat, animo non redeundi, seu, quod perinde est, ut non solum sine licentia exeat, sed etiam ut per exitum intendat constitui extra obedientiam prælati; nam tunc eo ipso desinet esse novitius, ut per se constat. Ex quo a fortiori colligo, si novitius exeat de licentia prælati illicite et sine rationabili causa data, tunc multo minus interrumpi probationem. Quod ideo adverto, quia Navarri supra videtur requirere licentiam justa de causa datam, quod nimis etiam est rigorosum, et non potest etiam jure fundari, nec ratione, quia talis novitius non deserit religionem; imo fieri potest ut, licet superior peccet dando licentiam, ipse nihil peccet exeundo. Item quia, licet prælatus sine justa causa eximat novitium a quocumque onere novitiorum, vel det illi licentiam, verbi gratia, dormiendi plusquam oportet, non interrumpitur probationis annus, ut est per se notum; ergo idem est in præsentibus, est enim eadem ratio; alias si prælatus sine causa justa daret licentiam novitio, vel sæpius eundi in agrum, vel visitandi amicos (quæ sunt exempla ipsius Navarri), toties interrumpere novitiatum; quod profecto nulla probabilitate dici potest, tam cum licentia est injusta, quam cum est justa; neque enim hæc

debet novitius discernere; nec magis est unum consuetudine receptum, quam aliud. Denique rationes factæ de novitio exeunte sine licentia, a fortiori hoc probant. Et juxta hæc posset cum proportione definiri dubium proxime relictum in superiori puncto de gestatione habitus continua. Sed de hoc plura infra.

15. *Dubitatio tertia.*—*Resolutio tenenda.*—*Probatum ratione.*—Tertio, ex dictis definitur, quod dubitari solet in hac materia, si novitius statim ac monasterium ingreditur, in lectum incidat ægrotus, et ita duret per annum integrum, an possit dici in probatione fuisse, et completo anno statim profiteri. Dicendum est ergo posse profiteri, et illum fuisse verum annum probationis, quod ex mente omnium Doctorum asseruit Nav., dicto consil. 32, n. 5. Et ratio est, quia quantum est ex se, vere manet in statu probationis in tali religione, et sub obedientia illius. Quod autem actu probari non possit, est per accidens; nec refert quod annus probationis datus est ad sumendam experientiam, tum quia finis legis non est de substantia legis; tum etiam quia in eo casu novitius satis probatur per infirmitatem, in qua sufficienter poterit religio cognoscere naturam ejus, et aptitudinem ad religionem; ipse vero, et charitatem, et mores religionis poterit cognoscere; et quamvis non valeat vitæ austeritatem in se formaliter, ut sic dicam, experiri, aliunde tamen poterit sufficientem notitiam comparare. Unde ex hoc casu colligit Navar. tanquam certum et manifestum, non esse necessarium experiri omnes austeritates in specie. Ego vero ulterius colligo nullam esse necessariam, neque aliam actualem probationem, præter illam quæ est in perseverantia in tali religione per annum sub obedientia illius, ut explicatum est.

CAPUT XV.

UTRUM DE SUBSTANTIA NOVITIATUS SIT, UT AN-
NUS SIT CONTINUUS.

1. *Tertium dubium circa verba Concilii Tridentini.*—*Assertio prima.*—In hoc capite explicanda est illa particula, *per annum*. De qua imprimis certum est, intelligendam esse de anno integro et perfecto, ita ut neque una dies illi desit, in quo Doctores omnes conveniunt; tum quia jura antiqua supra citata ita de hoc anno loquuntur, Concilium autem juxta antiqua jura locutum est; tum etiam quia consuetudo ita hoc interpretatur; tum deni-

que quia lex, quæ taxat, vel tempus, vel pretium, vel aliquid hujusmodi, præcise et quasi in indivisibili constituit talem mensuram. Nam etiam philosophi dicunt, mensuram debere in indivisibili consistere; itaque hic annus perfectus esse debet. Adde ulterius cum Sancio, lib. 1 de Matrim., disp. 24, num. 22, et Lessio, lib. 2 de Justitia, c. 41, dub. 7, num. 59, annum probationis ita computandum esse de momento ad momentum, ut si habitum novitius assumpserit prima die Januarii, verbi gratia, post meridiem, non possit eadem die recurrente termino anni profiteri ante meridiem, sed expectandum esse punctum suscepti habitus, quia in eo completur et perficitur annus a Concilio requisitus. Non tamen opus est addere anno unum diem, cum nullo jure id præcipiatur, ut bene observat citatus Sanchez. Quod vero attinet ad integritatem, adverte duobus modis posse hunc annum integrum computari: primo, per continuationem unius et ejusdem anni naturalis; secundo, per computationem seu aggregationem partium discretarum, ut si quis per sex menses, verbi gratia, fuit in novitiatu, et postea est egressus, et in seculo mansit per aliud tempus, ac deinde iterum religionem ingressus, per sex alios menses probetur, et hi cum prioribus jungantur, et computentur ad integrum annum constituendum.

2. *Dubium in hac materia.*—*Prima sententia affirmativa.*—*Probatum primo.*—*Secundo.*—*Tertio.*—*Quarto.*—Fuit ergo aliquorum sententia, non esse continuationem anni de necessitate probationis, sed posse prædicto modo compleri, supplendo tantum id, quod deerat: ita tenuit glossa in regula, *Eum qui*, de reg. jur., in 6, qui refert aliquos antiquos pro hac sententia. Quam etiam secutus est Speculator, tit. de Statu Monachor., § 1, vers. 37, n. 43; et Bonifac., in Clem. *Eos*, de Regular., n. 47, cum hac moderatione, ut tempora anni sint diversa, verbi gratia, æstatis aut hyemis. Et primo glossa citata conatur regulam illam ad hoc inducere, quæ sic habet: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet*, quæ parum profecto probat; potest autem sic induci. Nam annus probationis ordinatur ad sumendum judicium certum de religione, et de persona; sed hæc certitudo sufficienter sumitur per annum directe compositum; ergo non oportet majorem certitudinem postulare. Secundo, possumus argumentari, quia nullum est decretum quod expresse requirat annum continuum, nec Con-

cilium Tridentinum illam particulam addidit; ergo non est a nobis addenda, præsertim ad estringendam legem, quæ ex hac parte odiosa videtur; ergo sufficit esse in probatione per annum, id est, per duodecim menses, sive continue, sive interpolate illi numerentur. Tertio addere possumus juxta aliam sententiam, difficiliorem ac valde onerosum fieri religionis ingressum; nam si contingat aliquem per undecim menses religionem probasse, et posse per diem exire, difficillimum illi esset jacturam factam reparare, integrum probationis annum iterum inchoando. Accedit quarto, quod difficile potest designari quæ interruptio sufficiat impedire debitam hujus anni continuationem.

3. *Secunda sententia, negativa et certa.*—Nihilominus contraria sententia tanquam certa tenenda est, cum Panorm., in c. *ad Apostolicam*, de Regul., n. 9, ubi pro ea refert Joannem de Lignano, in Clem. *Eos*, de Regul., et Bartolum, in l. *Interdum*, § *Quoties*, ff. de Publ. Idem tenet Angelus, verbo *Novitius*, num. 15; et Sylvest., verbo *Religio*, 5, n. 4; Navar., consil. 9, 34, et in aliis multis de Regular., ubi pro eadem sententia refert Anchar. et Philippum Francum; plures refert Bertachin., verbo *Annus*; sequuntur etiam communi consensu recentiores Theologi, Sa, verbo *Religio*, num. 9; Henriquez, lib. 13, de Excommunicat., cap. 40, num. 2; Azor, tom. 1, lib. 12 Instit. moral., c. 2, quæst. 8; Lessius, lib. 2, c. 41, dub. 7; Eman. Rodrig., 2 tom., 3 Quæst. reg., q. 15, art. 8; et Miranda, in Manuali, tom. 1, q. 22, art. 4, concl. 1. Fundamentum præcipuum est, quia quando in jure tempus certum ad aliquid requiritur, intelligendum est de tempore continuo. Ad hoc autem principium probandum citat Angel. c. *Cupientes*, vers. *Cæterum*, de Elect., in 6; sed ille textus nihil probat, nam in eo additur, *per triennium continuum ex tunc inchoandum*, etc. Ex quo potius posset argumentum sumi in contrarium. Nam ideo videtur addita particula, *continuum*, quia in ipso tempore non satis videbatur inclusa. Quamvis neque hoc argumentum sit efficax, nam potuit addi ad majorem declarationem, quia in cap. 1 ejusdem tituli, in simili pœna et clausula non additur illud verbum, et nihilominus certum est intelligendam esse de tempore continuo, ut ibi Joannes Andreas, et alii notant, et principium illud tradit glossa in Rub., ff. de Diver. temp. præsc., et in l. *Genero*, ff. De his qui not. infam. Et quamvis nullo jure ex-

presse probetur, est per se valde consentaneum rationi, quia tempus, et præsertim definitum, ut dies vel annus, et est continuum, et in hoc sensu regulariter significatur; qui enim legat, vel donat alteri usum domus per annum, de anno continuo intelligitur, alias esset valde incerta et arbitraria donatio, possetque alius nunc uno mense, et postea alio suo arbitrio annum complere cum notabili gravamine alterius, vel e converso posset hæres aut donatarius prout vellet annum interpretari. Unde etiam sumitur alia moralis conjectura; nam oportet ut tam in jure, quam in contractibus humanis, aliquid definitum ac certum designetur, quando annus vel aliud simile tempus præscribitur, quod esse non posset, nisi continuum tempus intelligeretur. Et videtur ad hoc optimus textus in Clement. *Eos qui*, de Regular., ubi professionem tacitam facere dicuntur, qui habitum professorum *per annum* portant, quod sine ulla controversia de anno continuo intelligendum est. Hoc autem principium evidentius est, quando in lege designatur dies, ex quo tale tempus computari debet; ut si lex dicit: Ex tunc sit suspensus per triennium, vel: Ex quo die accipit tale officium, teneatur per annum hoc vel illud facere, sine dubio hæc et similes leges intelliguntur de tempore continuo, ut constat ex communi omnium intelligentia et usu, et quia non possunt alias commodum habere sensum. Propter quod censeo, post Concilium Tridentinum, multo certiorum esse hanc sententiam quam antea; prius enim solum dicebatur, unius anni probationem esse necessariam, ut in c. *Gonsaldus*, 17, q. 2, et c. *ad Apostolicam*, de Reg. Vel ut professio non fieret ante annum probationis elapsum, ut in c. *Non solum*, de Reg., in 6. Concilium autem Tridentinum supra expresse addidit: *Nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum probationis*, ubi designat tempus ex quo talis annus computandus est; intelligit ergo de anno continuo; atque ita declaratum est in congregatione Cardinalium. Addunt præterea rationem dicti auctores, quia intermissum tempus minuit asperitatem probationis, nam difficilius est perseverare per annum continuum, quam per partes interpolatum. Sed ad hoc dici posset, esto hoc ita sit, nihilominus non cogi nos ad intelligendum illum annum eo modo quo majorem rigorem, et difficiliorem perseverantiam postulat, nam potius videntur hujusmodi leges onerosæ linendæ. Addit vero Sylvester annum hunc dari ad